

X, Y ve Z Kuşağı Kadınların Engelli Kadınlara Yönelik Tutumları ve Bu Tutumları Etkileyen Faktörler

Attitudes of X, Y and Z Generation Women Towards Disabled Women and Factors Affecting These Attitudes

Ayşe Sena YÜKSEL¹, Kerime Derya BEYDAĞ²

ÖZ

Bu araştırma, X, Y ve Z kuşağı kadınların engelli kadınlara yönelik tutumları ve etkileyen faktörleri incelemek amacı ile yapılmıştır. Tanımlayıcı tipteki araştırma, 1 Kasım 2023- 1 Nisan 2024 tarihleri arasında İzmir ilindeki bir özel hastanenin kadın doğum polikliniğine başvuran 423 kadın ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, Tanımlayıcı Bilgi Formu ve Engelli Kadın Tutum Ölçeği ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde; sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, ki kare testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Tukey testi kullanılmıştır.

X, Y ve Z kuşakları arasında Engelli Kadın Tutum Ölçeği, Engelli Kadın ve Özel Yaşamları, Engelli Kadın ve Dezavantajları, Engelli Kadın ve Sosyal Destek, Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları bakımında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Z kuşağındaki kadınların puan ortalamaları X ve Y kuşağı kadınlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Z kuşağı kadınların Engelli Bireyler açısından X ve Y kuşağı kadınlara göre daha bilinçlidir. Kuşaklar arası farklılıklar göz önünde bulundurularak engelli bireylerle ilgi daha fazla farkındalık oluşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, X Kuşağı, Y Kuşağı, Z Kuşağı, Tutum.

GİRİŞ

Engelli bireyler, tarihsel süreç içerisinde toplumun “dışlanan ve istenmeyen” kesimini oluşturmuşlardır. Toplumun genelinde, engelli olma hali talihsiz, işe yaramaz, farklı, ezilen ve hasta olarak adlandırılmıştır. Toplumdaki bu tutumlar, engelli bireylerin toplum içerisinde diğer bireylerle eşit koşullarda yer alamamasına neden olmuştur.¹

1-Uzman Hemşire, İzmir Metropol Hastanesi, E-posta: aysesenayksl@gmail.com, ORCID: 0009-0002-2100-5241
2-Prof.Dr., Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği A.B.D., Yalova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, E-posta: kderyabeydag@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7251-4882
Gönderim Tarihi:25.01.2025 - Kabul Tarihi: 03.12.2025

ABSTRACT

This study was conducted to examine the attitudes of women from Generation X, Y, and Z towards women with disabilities and the factors influencing these attitudes. The descriptive study was carried out between November 1, 2023, and April 1, 2024, with 423 women who visited the to the gynecology and obstetrics clinic of a private hospital in Izmir. The research data were collected using the Descriptive Information Form and the Attitude Scale for Women with Disabilities. Data analysis was performed using frequencies, percentages, mean, standard deviation, chi-square test, One-Way Analysis of Variance (ANOVA), and Tukey's test.

There is a statistically significant difference between X, Y and Z generations in terms of Disabled Women Attitude Scale, Disabled Women and Their Private Lives, Disabled Women and Disadvantages, Disabled Women and Social Support, Disabled Women and Gender scores ($p<0.05$). The mean scores of women in Generation Z are statistically significantly higher than those of women in Generation X and Y. According to the findings obtained from the research, Generation Z women are more conscious of Disabled Individuals than X and Y generation women. Considering the differences between generations, more awareness should be created about people with disabilities.

Keywords: Disability, Generation X, Generation Y, Generation Z, Attitude.

DSÖ, dünyada tahminen 1,3 milyar insanın (nüfusun %15'i) ya da her altı kişiden birinin engele sahip olduğunu bildirmektedir. DSÖ engelli oranını, gelişmiş ülkelerde %10, gelişmekte olan ülkelerde ise %12 olarak kabul etmektedir. Buna göre tüm dünyada 500 milyon engelli olduğu tahmin edilmektedir. Doğurganlık çağındaki kadınlar arasında engelli kadınların oranına bakıldığında %6 ile %10 arasında olduğu tahmin edilmektedir.²

Engelli erkek ve kadınlar, engelli olmayan erkek ve kadınlara göre daha dezavantajlı konumda yer almaktadır ancak; engelli kadın tüm bu gruplar içerisinde en dezavantajlı gruptur.¹ Engelli gruplar içinde en çok dışlanan grup olan kadınlar, kadın

olmaları nedeniyle istismara ve şiddete maruz kalmaktadır.^{3,4}

Toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadınlar, bakım verme ve destek olma rolüne daha yatkın ve engelli bireylere olan tutumları daha olumlu yöndedir. Kadının yaşadığı sosyal ve kültürel çevre, eğitim düzeyi ve kişisel deneyimleri engellilik konusundaki görüşlerinde etkili olmaktadır.⁵ Engelliliğin cinsiyetleştirilmesi açısından dikkate alındığında, engelli kadınlar yaşamları boyunca cinsiyet ve engelliliklerinden dolayı dışlanma ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalır. Özellikle, engelli kadınlar verimsiz, daha az değerli, lanetli, zayıf olarak algılanabilir, bu da engelliliğin getirdiği damgalanmanın ve ayrımcılığın, ataerkil güç yapılarıyla birleşmesiyle engelliliğin cinsiyetleştirilmesine yol açar.⁶

Bu araştırmanın amacı, X, Y ve Z kuşağındaki kadınların engelli kadınlara yönelik tutumlarını belirlemektir.

Araştırma Soruları

- 1- X, Y, Z kuşağı kadınların engelli kadınlara yönelik tutumlarını ne düzeydedir?
- 2- X, Y, Z kuşağı kadınların engelli kadınlara yönelik tutumlarını etkileyen faktörler nelerdir?

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı tiptedir.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, İzmir Medicana International Hastanesi'nin kadın doğum polikliniklerine başvuran hastalarla, 1 Kasım 2023-1 Nisan 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir

Araştırmanın Evreni / Örnekleme

Araştırmanın evreni, İzmir Medicana Hastanesi kadın doğum polikliniklerine başvuran kadınlar oluşturmuştur. Kadın doğum polikliniğine ayda ortalama 500 hasta başvuru yapmaktadır. Veri toplama tarihlerinden ortalama 2000 hastanın başvurusu yapması tahmin edilmektedir.

Örneklem büyüklüğü Raosoft örneklem büyüklüğü hesaplayıcısı ile %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile 334 kişi olarak belirlenmiştir. Araştırma, X, Y, Z kuşağında olan, Türkçe iletişim kuran, araştırmaya katılmaya istekli olan 423 hasta ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, Tanıtıcı Bilgi Formu ve Engelli Kadın Tutum Ölçeği (EKTÖ) ile elde edilmiştir

Tanıtıcı Soru Formu: Araştırmacı tarafından geliştirilen bu form katılımcıların sosyodemografik özelliklerini belirlemeye yönelik tanımlayıcı özelliklerini içeren toplam 13 sorudan oluşmaktadır.

Engelli Kadın Tutum Ölçeği (EKTÖ); Pündük Yılmaz ve Ören'in (2021) geliştirdiği engelli kadınlara bakış açısını ölçen bir ölçektir. Ölçek 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları, Engelli Kadın ve Cinsiyet, Engelli Kadın ve Dezavantajları, Engelli Kadın ve Özel Hayatı, Engelli Kadın ve Sosyal Destek olarak tanımlanmıştır. Ölçeğin değerlendirme; 5'li Likert (1= Kesinlikle katılıyorum- 2= Katılıyorum- 3= Kararsızım- 4= Katılmıyorum- 5= Kesinlikle katılmıyorum) şeklinde belirlenmiştir. Ölçek puanlaması; her ifade 1 ile 5 arasında değerlendirilmektedir. EKTÖ' den alınan en düşük puan 17, en yüksek puan ise 85' tir. Ölçek değerlendirme; EKTÖ' de ifadelerin 1(kesinlikle katılıyorum) ile 5(hiç katılmıyorum) sayısı arasında derecelenmesi istenmiştir. 1 sayısı tamamen katılma yönünde yüksek olumsuzluğu, 5 sayısı hiç katılmıyorum yönünde düşük olumsuzluğu ifade etmektedir. EKTÖ' den alınan en düşük puan 17, en yüksek puan ise 85' tir. Alınan düşük puan engelli kadın açısından yüksek olumsuzluğu, yüksek puan ise düşük olumsuzluğu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alpha değeri 0,70 olarak bulunmuştur.⁷ Bu araştırmada, ölçeğin tamamı için Cronbach alpha değeri 0.974 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya dahil edilme kriterlerine uyan

bireylere, oluşturulmuş olan anket formları muayene öncesi bekleme salonunda verilmiştir ve formu doldurmaları talep edilmiştir. Anket formunda, çalışma ile ilgili açıklayıcı bilgilerden sonra çalışmaya katıldıklarına dair yazılı onayları istenmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma öncesinde, Ölçek kullanım izni Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğini yapmış kişiden mail aracılığıyla izin alınmıştır. Tez onayı sonrasında İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurulu'na başvuru yapılarak 14.09.2023 tarihli ve 2023/9 sayılı karar ile Etik kurul onayı alınmıştır. Etik Kurul onayından sonra araştırmanın gerçekleştirileceği kurum olan İzmir Medicana International Hastanesi Başhekimliğinden kurum onayı alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin analiz IBM SPSS Statistics 26 paket programı üzerinden yapılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken kategorik değişkenler için sıklıklar (sayı, yüzde), sayısal değişkenler için ise tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma) verilmiştir. Sayısal değişkenlerin normallik varsayımları için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve katsayıların $\pm 1,5$ aralığında olması nedeniyle değişkenlerin normal dağıldığı görülmüştür. Bu nedenle çalışmada parametrik olan istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır. İki bağımsız kategorik değişken arasındaki ilişkiler Ki Kare Analizi ile yorumlanmıştır. İki'den fazla bağımsız grup arasındaki farklılıklar Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile kontrol edilmiştir. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda farklılık çıkması durumunda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için Tukey testi kullanılmıştır. Analizlerde istatistiksel anlamlılık 0,05 düzeyinden yorumlanmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Çalışmaya katılan kişilerin, X kuşağının %70.2'si evli, Y kuşağının %69.5'i evli ve Z kuşağının %76.6'sı bekarıdır. X kuşağının %43.3'ünün eğitim durumu lise iken, Y kuşağının %50.4'ünün eğitim durumu üniversite ve Z kuşağının ise

%86.5'inin eğitim durumu üniversitedir. X kuşağının %62.4'ü, Y kuşağının %51.1'i ve Z kuşağının ise %68.8'i çalışmaktadır. X kuşağının %57.4'ünün Y kuşağının %79.4'ünün ve Z kuşağının ise %92.9'unun geliri giderine denktir. X kuşağının %71.6'sının Y kuşağının %85.8'inin ve Z kuşağının ise %96.5'inin çocuğu vardır. X kuşağının %54.6'sı Y kuşağının %89.4'ü ve Z kuşağının ise %88.7'si ilde yaşamaktadır. X kuşağının %85.8'inin Y kuşağının %99.3'ünün ve Z kuşağının ise %98.6'sının ailesinde engelli birey yoktur. X kuşağının %58.9'unun Y kuşağının %95'inin ve Z kuşağının ise %97.2'sinin engelli arkadaşı yoktur (Tablo 1).

X, Y ve Z kuşakları arasında Engelli Kadın Tutum Ölçeği, Engelli Kadın ve Özel Yaşamları, Engelli Kadın ve Dezavantajları, Engelli Kadın ve Sosyal Destek, Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları bakımında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). Buna göre Z kuşağındaki kadınların Engelli Kadın Tutum Ölçeği puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden; Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın Tutum Ölçeği puanları ise X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kadınların Engelli Kadın ve Özel Yaşamları puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kadınların Engelli Kadın ve Dezavantajları puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden; Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Dezavantajları puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kadınların Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır (Tablo 2).

Tablo 1. Kuşaklara Göre Tanıtıcı Özelliklerin Dağılımı (N: 423), İzmir-2024

Değişkenler	X Kuşağı (N=141)	Y Kuşağı (N=141)	Z Kuşağı (N=141)	Toplam (N=423)
	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)
Medeni Hal				
Evli	99(70.2)	98(69.5)	33 (23.4)	230(54.4)
Bekar	42(29.8)	43(30.5)	108(76.6)	193(45.6)
Öğrenim Durumu				
İlköğretim	24(17.0)	23(16.3)	0 (0.0)	47 (11.1)
Lise	61(43.3)	31(22.0)	19 (13.5)	111(26.2)
Üniversite	42(29.8)	71(50.4)	122(86.5)	235(55.6)
Yüksek Öğrenim	14(9.9)	16(11.3)	0 (0.0)	30 (7.1)
Çalışma Durumu				
Evet	88(62.4)	72(51.1)	97(68.8)	257(60.8)
Hayır	53(37.6)	69(48.9)	44(31.2)	166(39.2)
Gelir Durumu				
Gelir Giderden Az	29(20.6)	4 (2.8)	8 (5.7)	41 (9.7)
Gelir Gidere Denk	81(57.4)	112(79.4)	131(92.9)	324(76.6)
Gelir Giderden Fazla	31(22.0)	25 (17.7)	2 (1.4)	58 (13.7)
Çocuk Varlığı				
Var	101(71.6)	121(85.8)	136(96.5)	358(84.6)
Yok	40 (28.4)	20 (14.2)	5 (3.5)	65 (15.4)
Yaşanılan Yerleşim Yeri				
Köy/Kasaba/İlçe	64(45.4)	15 (10.6)	16 (11.3)	95 (22.5)
İl	77(54.6)	126(89.4)	125(88.7)	328(77.5)
Ailede Engelli Birey Varlığı				
Var	20 (14.2)	1 (0.7)	2 (1.4)	23 (5.4)
Yok	121(85.8)	140(99.3)	139(98.6)	400(94.6)
Engelli Arkadaş Varlığı				
Var	58(41.1)	7 (5.0)	4 (2.8)	69 (16.3)
Yok	83(58.9)	134(95.0)	137(97.2)	354(83.7)

Tablo 2. Kuşaklara Göre Engelli Kadın Tutum Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Farklılıklarının İncelenmesi, İzmir-2024

Ölçek Alt Boyut ve Toplamı	X Kuşağı		Y Kuşağı		Z Kuşağı		F	p	Fark (Tukey)
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS			
Engelli Kadın Tutum Ölçeği	54.48	13.52	65.11	20.20	75.18	15.07	55.437	0.000*	Z>Y, X Y>X
Engelli Kadın ve Özel Yaşamları	21.51	5.78	22.87	7.33	27.11	5.41	30.972	0.000*	Z>Y, X
Engelli Kadın ve Dezavantajları	11.14	4.23	15.25	4.92	17.86	3.62	87.841	0.000*	Z>Y, X Y>X
Engelli Kadın ve Sosyal Destek	12.77	3.99	15.35	5.01	17.91	3.83	50.150	0.000*	Z>Y, X Y>X
Engelli Kadın ve Cinsiyet	9.06	3.11	11.65	3.54	12.31	3.11	39.126	0.000*	Z>X Y>X

F: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*: $p < 0.05$

Z kuşağında engelli bireyler sizin için ne ifade eder sorusuna “Onlar İçin Üzülürüm” cevabı verenlerin oranı Y kuşağında engelli bireyler sizin için ne ifade eder sorusuna onlar İçin üzüldüğünü ifade edenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağında engelli bireyler sizin için ne ifade eder sorusuna onlara ve ailelerine acıdığımı ifade edenlerin oranı Y kuşağında engelli bireyler sizin için ne ifade eder sorusuna “Onlara ve Ailelerine Acırım” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha azdır. Z kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Hayatım Yıkılırdı” cevabı verenlerin oranı X ve Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Hayatım Yıkılırdı” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha azdır.

Z kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna ömrümü ona adayacağımı belirtenlerin oranı X ve Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Ömrümü Ona Adardım” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha azdır. Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Ömrümü Ona Adardım” cevabı verenlerin oranı X kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Ömrümü Ona Adardım” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Hayatımdan Çıkarırdım” cevabı verenlerin oranı X kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Hayatımdan Çıkarırdım” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır.

Z kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim” cevabı verenlerin oranı X ve Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. X kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim” cevabı verenlerin oranı Y kuşağında ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna “Onunla Yaşamayı Öğrenirdim

ve Kabul Ederdim” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır.

Z kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Kendimi Olduğum Gibi Kabullenirdim” cevabı verenlerin oranı X ve Y kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna kendini olduğu gibi belirtenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha azdır.

Z kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı” cevabı verenlerin oranı X ve Y kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. X kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı” cevabı verenlerin oranı Y kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Olduğum Durumdan Memnun Olmaz ve Normal İnsanlardan Nefret Ederdim” cevabı verenlerin oranı X ve Y kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “Olduğum Durumdan Memnun Olmaz ve Normal İnsanlardan Nefret Ederdim” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “İnsanların Beni Sevmeleri İçin Çabalardım” cevabı verenlerin oranı X ve Z kuşağında kendisi engelli olsa ne hissedirdi sorusuna “İnsanların Beni Sevmeleri İçin Çabalardım” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır.

X kuşağında ailede engelli bir kadın olması ne ifade ederdi sorusuna “Kadın Olduğu İçin Daha Çok Üzülürdüm” cevabı verenlerin oranı Y ve Z kuşağında ailede engelli bir kadın olması ne ifade ederdi sorusuna “Kadın Olduğu İçin Daha Çok Üzülürdüm” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. X kuşağında ailede engelli bir kadın olması ne ifade ederdi sorusuna “Kadın Olduğu İçin Daha Çok Yardım Ederdi” cevabı verenlerin oranı Y ve Z kuşağında ailede engelli bir kadın olması ne ifade ederdi sorusuna “Kadın Olduğu İçin Daha Çok Yardım Ederdi” cevabı verenlerin oranından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha azdır (Tablo 3).

Tablo 3. Kuşaklara Göre Engelli Bireylere İlişkin Görüşlerin Dağılımı, İzmir-2024

Değişkenler	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı	Ki Kare	p
	Sayı (%)	Sayı (%)	Sayı (%)		
Engelli Bireylerle İlgili Görüşü				19,204	0.001*
Onlar İçin Üzülürüm	96(68.1) _{a,b}	77(54.6) _b	111(78.7) _a		
Onlara ve Ailelerine Acırım	29(20.6) _{a,b}	44(31.2) _b	22(15.6) _a		
Umurumda Değiller/ Hiçbir Şey İfade Etmezler	16(11.3) _a	20(14.2) _a	8(5.7) _a		
Ailede Engelli Birey Olması Konusunda Görüşü				119,470	0.000*
Hayatım Yıkılırdı	32(22.7) _a	20(14.2) _a	2(1.4) _b		
Ömrümü Ona Adardım	35(24.8) _a	69(48.9) _b	11(7.8) _c		
Hayatımdan Çıkarırdım	6(4.3) _a	18(12.8) _b	15(10.6) _{a,b}		
Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim	68(48.2) _a	34(24.1) _b	113(80.1) _c		
Kendisi Engelli Olsa Ne Düşüneceği				131.273	0.000*
Kendimi Olduğum Gibi Kabullenirdim	82(58.2) _a	65(46.1) _a	21(14.9) _b		
Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı	24(17.0) _a	9(6.4) _b	59(41.8) _c		
Olduğum Durumdan Memnun Olmaz ve Normal İnsanlardan Nefret Ederdim	11(7.8) _a	7(5.0) _a	37(26.2) _b		
İnsanların Beni Sevmeleri İçin Çabalardım	24(17.0) _a	60(42.6) _b	24(17.0) _a		
Ailede Engelli Kadın Olması Konusunda Görüşü					
Kadın Olması Bir Şey Değiştirmezdi	61(43.3) _a	59(41.8) _a	44(31.2) _a	38.824	0.000*
Kadın Olduğu İçin Daha Çok Yardım Ederdi	21(14.9) _a	52(36.9) _b	54(38.3) _b		
Kadın Olduğu İçin Daha Az Desteğe İhtiyacı Olurdu	7(5.0) _a	11(7.8) _a	14(9.9) _a		

*: $p < 0.05$ a, b, c harfleri ilişkinin kaynaklandığı grubu göstermektedir. Aynı harfleri içeren oranlarda ilişki yoktur.

TARTIŞMA

X kuşağının %68.1'i engelli birey sizin için ne ifade eder sorusuna "Onlar İçin Üzülürüm" cevabı vermiş iken Y kuşağında aynı oran %54.6 ve Z kuşağında ise %78.7'dir. X kuşağının %48.2'si ailede engelli birey olması sizin için ne ifade eder sorusuna "Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim" cevabı vermiş iken Y kuşağının %48.9'u aynı soruya "Ömrümü Ona Adardım" cevabı vermiş ve Z kuşağının ise %80.1'i "Onunla Yaşamayı Öğrenirdim ve Kabul Ederdim" cevabı vermiştir. Türkiye nüfusunun büyük oranda gençlerden oluştuğu görülmektedir. Bu durum göz önüne alındığında, Z Kuşağı'nın engellilere yönelik farkındalık, tutum ve algıları daha da önem kazanmaktadır.⁸

X kuşağının %58.2'si 'kendiniz engelli olsaydınız ne hissederdiniz?' sorusuna "Kendimi Olduğum Gibi Kabullenirdim" cevabı vermiş iken Y

kuşağında bu oran %46.1 ve Z kuşağında ise %41.8 ile "Hiçbir Sosyal Hayatım Olmazdı" cevabı vermişlerdir. Bu veriler göz önüne alındığında kuşaklar arası bakış açıları tersine döndüğü gözlemlenmektedir. X ve Y kuşağı kişilerin engelli birey kendileri olduğundaki bakış açıları daha olumlu olurken, Z kuşağı engelli birey kendileri olduğunda daha olumsuz bir bakış açısına büründüğü görülmektedir. Trabzon'da yapılan bir araştırmada engelli kadınların yanlış algısı olan birincil yaklaşım "beden" algısıdır. Bu algı dışlanmalarına ve birçok hayati unsurdan mahrum kalmalarına neden olmuştur.⁹ Alanya da engelli kadınlarla yapılan bir çalışmada ise çalışan engelli kadınların maaş skalasının normal düzeyden düşük olduğu görülmüştür. Bu durum engelli kadının desteklenmediği ve devletin bu durum için bir önlem almadığı gözlemlenmiştir.¹⁰ Engelli sporcular hakkında yapılan bir çalışmada ise engelli kadın sporcuların cinsiyetçi bir yaklaşımla

karşılaştıkları görülmüştür. Toplum tarafından “zayıf ve güçsüz” olarak nitelendirildikleri ve bu yüzden engelli kadınların spora teşvik düzeyinin düşük olduğu algısına varılmıştır.¹¹ X kuşağının %43.3’ü ‘ailede engelli bir kadın olması ne ifade eder?’ sorusuna “Kadın Olması Bir Şey Değiştirmezdi” cevabını vermiş iken aynı soruya aynı cevabı verenlerin oranı Y kuşağında %41.8 ve Z kuşağında ise %38.3 ile “Kadın Olduğu İçin Daha Çok Yardım Ederdim” cevabı vermişlerdir. Sosyal ilişki kurma yeteneğini kaybetme, toplumsal cinsiyet açısından değerlendirildiğinde ise, bu kaybı en çok yaşayan engelli kadınlardır. Engelli kadın hem engelli hem de kadın olmayı birlikte yaşayarak çifte dezavantajlıdır.^{12,13}

X, Y ve Z kuşakları arasında Engelli Kadın Tutum Ölçeği, Engelli Kadın ve Özel Yaşamları, Engelli Kadın ve Dezavantajları, Engelli Kadın ve Sosyal Destek, Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları bakımında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Buna göre Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın Tutum Ölçeği puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla olduğu görülmüştür. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın Tutum Ölçeği puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağının engelli bireylere bakış açısını etkileyen birçok farklılık vardır. Toplumumuzda tarihsel sürece bakıldığında engelli bireye tutum ve davranışlar hep olumsuz yöndedir. Bu olumsuz tutumlar genellikle sosyal ve kültürel çevrede görülmektedir. Bu noktada bu olumsuz durum göz önünde bulundurulmalıdır. Bu olumsuzlukların boyutu ve derecesi toplumsal farklılık göstermektedir ve baskın engellilik kültürü ve paradigmasından önemli ölçüde etkilenmektedir.¹⁴

Araştırmada Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Özel Yaşamları puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla olduğu görülmüştür. Bu bağlamda Z kuşağının engelli kadınların yaşam hakları açısından daha çok savunucu ve destekleyici olduğu kanısına varılmıştır. Engellilere yönelik bu olumlu yaklaşımların kuşaklar arasında giderek artması toplumsal gelişim için önem

arz etmektedir. Yine Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Dezavantajları puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Dezavantajları puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla olduğu görülmüştür. Kaldık’ın (2022) Z kuşağı ile yaptığı bir çalışmada da Z kuşağı bireylerin engelli bireylere yönelik tutumları olumlu olarak görülmüştür.¹⁴ Ancak bu olumluluk düzeyi sınırdaki olduğu belirlenmiş ve yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Elde edilen sonuç birbiriyle örtüşmektedir.

Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanları Y ve X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Sosyal Destek puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Z kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Y kuşağındaki kişilerin Engelli Kadın ve Cinsiyet puanları X kuşağındaki kişilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazladır. Aynı veya benzer durumdaki kişilere farklı davranılması veya farklı kişilere aynı davranılması aynı terimi yansıtmaktadır. Bu terim ayrımcılıktır. Aynı okuldan mezun olan, yabancı dil seviyesi ve diğer bütün koşulları aynı olan kadın ve erkek işçilerden iş başvurusunda erkek işçilerin seçilmesi aynı veya benzer durumdaki kişilere farklı muamele demektir. Bazen aynı muamele de ayrımcılığa neden olmaktadır. Eşit bir davranış sanılan üniversite sınavında herkese eşit süre verilmesi, soruların okunduğu görme engelli öğrenciler açısından dezavantajlıdır. Böyle bir durumda görme engelli kişiye verilmesi gereken süre farklı olmalıdır. Aynı ve benzer durumdaki kişilere yapılan ayrımcılığın meşru bir nedeni var ise ayrımcılık olmaktan çıkar.¹⁵

Ülkemizde engelli kadın olmak tanımının kuşaklar arası kabulleniş farklılıklarına bakılan bu çalışmada; aslında engelli kadınlar için halen yeterince farkındalık oluşmadığına görülmektedir. Bu görünümün nedeni kuşaklar arası farklılıklar görüldüğü ve bu farklılıkların e üzerinde yeterince

çalışma yapılmamasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Kadının “kadın” olduğu için ayrımcılığa uğradığı bir toplumda üzerine engelli kadın statüsünde olması daha fazla ayrımcılık ve haklardan mahrum bırakılmaya çalışılmaktadır. Engellilik feminist yaklaşımda “farklılık” olarak tanımlanmaktadır.¹⁶

Engelli olmanın zorluklarının üzerine cinsiyetçi yaklaşım olan “kadın” olmak eklendiğinde zor olan her şey daha da zor kılınmaktadır. Hemşirelik toplumdaki her bireyi yakından anlamak ve destek olmaktan başlar. Hemşireliğin temelini oluşturan “anlamak” kelimesi engelli bireyler için daha fazla önem arz edilmektedir. Her alanda zorluk çeken engelli bireyler bu hayatın en önemli alanı olan sağlık alanında anlaşılacak istemesi normaldir. Hemşirelerin engelli kadınların sağlığın her alanında anlaşılır olmasını sağlamaları için daha fazla destekleyici olmaları gerekmektedir.¹⁷

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, X kuşağı kadınları, engelli kadınlara yönelik daha mesafeli ve koruyucu yaklaştığı; Y kuşağı kadınların sosyal farkındalık ve eşitlik değerlerine daha fazla önem verdikleri ve Z kuşağındaki kadınların teknoloji ve bilgi çağının getirdiği bilinçle engelli kadınlara yönelik olumlu ve anlayışlı tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Engelli kadınların toplumsal entegrasyonunu teşvik edecek politikaların geliştirilmesi ve uygulanması önemlidir. Ayrıca, okullarda ve üniversitelerde engellilik konusunda farkındalığı artıracak eğitim programları ve seminerler düzenlenmeli, işyerlerinde çalışanlara yönelik duyarlılık ve farkındalık eğitimleri verilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Orhan, S., & Özkan, E. (2020). Engelli Kadın Olmak. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(1), 1-19.,
2. https://www-who-int.translate.goog/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=tc
3. Kurnaz Özdemir, D. (2010). Ortopedik engelli kadınların sorun ve beklentileri: Tuzla ilçesi örneği (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
4. Bulut S. & Karaman H.B. (2018). Engelli bireylerin cinsel, fiziksel ve duygusal istismarı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri

Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 19(2), 277-301.

5. Ridgeway, C. L. (2011). *Framed by Gender: How Gender Inequality Persists in the Modern World*. Oxford: Oxford University Press.
6. Aksakal, E. (2024). Zihinsel Engelli Çocuk Sahibi Annelerin ve Toplumun Engelliliğe Bakışı. *İctimaiyat*, 8(1), 261-280. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1442649>
7. Pündük Yılmaz, M., & Oren, B. (2021). Disabled woman attitude scale: Reliability and validity study. *North Clin Istanbul*, 8(5), 454-463.
8. Ünal, V., & Yıldız, M. (2017). Üniversite gençliğinin engellilere yönelik tutumlarının incelenmesi: Sivas örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 57, 341-358. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7010>
9. Duman N.& Doğanay G., *Toplumsal Dışlanma Pratikleri Üzerine Trabzon'da Engelli Kadınlar; SAD/JSR, Sosyoloji Araştırma Dergisi, Cilt/Volume 20 Sayı/Number 2 (Ekim/ October 2017): (1-48)*
10. Nasibov D., (2017), *Çalışma yaşamında Engelli Kadın Olmak: Alanya Örneği, Alanya Alaaddin Keykubat üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Alanya.*
11. Bayındır, Z. ve Tuna Uysal, M. (2023). Engelli Kadın Sporcuların Toplumsal Deneyimleri Üzerine Bir Çalışma, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(4): 427-444.
12. Burcu, E. (2004). Görme özürü öğrencilerin eğitimlerine ilişkin düşünceleri ve sorunları: Ankara örneği. *Ufuk Ötesi Bilim Dergisi*, 4(2), 23-47.
13. Kamanlıoğlu, M (2007). *Feminist perspektifte özürü kadına bakışın sosyolojik değerlendirmesi üzerine kuramsal bir çalışma (Yüksek lisans tezi)*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
14. Kaldık, B. (2022). Üniversitedeki Z Kuşağı'nın Engelli Bireylere Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 39-53. <https://doi.org/10.29029/busbed.1029744>
15. Çağlar, S. (2012). Engellilerin erişilebilirlik hakkı ve Türkiye'de erişilebilirlikleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(2), 541-598.
16. Demir, A. Z. (2024). Engelliler, Farklılık Ve Rekabet Avantajı. *The Journal of Academic Social Science*, 22(22), 135-147.
17. Sevil, Ü., & Gürkan, A., (2017). Her alanda Kadın Olmak, *Ankara Nobel Tıp Kitapevi*, ss.153-191